

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
Юридичний інститут

Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
молодих вчених і аспірантів

Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина

**26 квітня 2013 року
м.Івано-Франківськ**

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Юридичний інститут

Вдосконалення правового
регулювання прав та
основних свобод людини і
громадянина

Матеріали щорічної
Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих вчених
та аспірантів
(26 квітня 2013 року)

м. Івано-Франківськ, 2013

ББК 67.9 (4Укр)

В15

Редакційна колегія:

В.А.Васильєва - директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права;

ЮХМикитни - заступник директора Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права;

ІЛ.Козич - кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

С.М.Квасниця - завідувач інформаційно-видавничим відділом Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

В15 Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина [текст] *.Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів.* - Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. - 186 с.

У збірник включені тези доповідей учасників щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина», яка відбулася 26 квітня 2013 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Теоретичні положення і рекомендації учасників конференції щодо удосконалення законодавства України стануть ще одним кроком на шляху розвитку правової думки і законодавчого процесу.

ББК 67.9 (4 Укр)

© Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2013

5. Конституція Української Соціалістичної Радянської Республіки 1919 року // Спюсаренко А. Г., Томенко М. В. Історія української конституції.- К: Т.-во «Знання» України, 1993. - С. 129- 133.
6. Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки від 30.01.1937 року // ШС «Законодавство»: Історичні нормативно-правові акти.

Питльована В.П.

Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника,
викладач кафедри теорії та історії
держави і права

ЮРИДИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ НАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ДО АВСТРІЇ (1772 Р.)

В останній третині XVIII ст. сформувалося нове співвідношення політичних сил у тогочасній Європі, що дало змогу Австрії розширити свої володіння на сході. Внаслідок першого поділу Речі Посполитої 1772 р., здійсненого Австрією, Пруссією і Росією, до складу монархії Габсбургів було включено етнічні польські й українські землі, які утворили окрему провінцію - Королівство Галичини і Лодомерії (*Königreich Galizien und Lodomerien*). В урядовій австрійській термінології захоплення цих земель отримало назву "ревідикація", або "прийняття" [7, с.87]. У сучасній історико-правовій літературі терміни, що визначають входження Галичини, частини Волині та Поділля, по суті справи, були витіснені поняттям "інкорпорація" [4, с.1].

Провінції імперії Габсбургів можна було умовно поділити на дві категорії: "корисні" провінції, котрі були важливими для держави в економічному плані та провінції, які при можливості, Відень сподівався обміняти на більш важливі території.

З усіх новопридбаних Австрією земель Галичина посідала ключове місце, оскільки охоплювала майже четверту частину території й населення Габсбурзької імперії. Галичина володіла значними природними ресурсами (мінерали, ліс, землі, сплавні річки тощо). Та незважаючи на наявність цих багатств, вона залишалась відсталим регіоном із слабо-розвинутою економікою. Близько 72% населення краю було зайнято в сільському господарстві, в якому панувала польська шляхта. Земля переважно належала королю, шляхті або ж католицькій церкві. [5, с. 134].

В історичній- літературі висловлено думку, що Марія Терезія була схильна розглядати Галичину як тимчасове надбання, необхідне лише для подальшого обміну на "більш корисну" для Австрії провінцію. Однак така точка зору є не достатньо обгрунтованою, оскільки у той час не

було змоги вчинити подібний обмін і лише у добу наполеонівських воєн Галичина стала предметом міжнародних торгів.

Певний злам в усвідомленні "потрібності" Галичини для Відня відбувся за Йосифа II, коли після своєї першої інспекційної поїздки галицькими землями він вирішив міцно закріпити ці землі за монархією.

З метою узаконити свої дії, уряди Австрії, Пруссії і Росії опублікували відповідні документи - виводи прав. Історичні права Габсбургів на українські землі було обґрунтовано у "Виводі прав королівства Угорщини до Малої або Червоної Русі і Поділля та Чехії до князівств Освенцім і Затор". Цей документ підготував угорський історик Юзеф Бенчур, а підписав канцлер Вензель-Антон Кауніц. "Вивід прав королівства..." уряд опублікував 1772 р. у Відні латинською, німецькою, французькою і польською мовами. До "Виводу прав королівства..." додавалося також 17 оригінальних документів, 12 з яких повинні були довести "права" Угорщини стосовно Галичини, а п'ять - "права" Чехії щодо князівств Освенцім і Затор [1, с. 12].

Необхідність юридичного обґрунтування належності українських земель до Австрії виводилася і з того, що треба було підкреслити нерозривність деяких адміністративних одиниць, на окремість яких вказувала й старопольська територіальна номенклатура: воеводство Краківське, Сандомирське, Руське, невеликі частини Подільського та Волинського воеводств. Таким допоміжним засобом для об'єднання різних частин мало бути загальне управління краєм і його новий адміністративний устрій [6, с. 2]. Історична Галичина (колишнє Руське воеводство) займала більшу, східну частину Королівства Галичини і Лодомерії, його західну частину становили етнічні польські землі (Малопольща). З території колишнього Володимир-Волинського князівства до складу Австрійської імперії увійшла лише південна частина. Цікаво, що ніхто й не замислювався, де закінчується територія Галичини, а де починається територія зазначеної в документах Лодомерії [3, с. 19]. Пізніше, ближче до середини ХІХ ст. до провінції було долучено Краківщину, ще одну частину Малопольщі. Тому Королівство Галичини і Лодомерії було цілковито штучним утворенням, яке мало небагато спільного з історичною традицією [2, с. 22].

Історико-правове обґрунтування розпочиналося розлогим вступом-аргументацією, у якому стверджувалося, що "за свідченнями найдостовірніших польських та угорських істориків ХІ і ХІІ ст., а також багатьох автентичних документів, угорські королі були тоді і навіть ще давніше на підставі найправедніших прав володарями Королівства Малої, або Червоної Русі, а передусім двох частин цього Королівства - Га-

личини і Лодомерії, з яких одна простягається далеко з глибин Поділля, а друга займає значну частину Волині, Перемишльські землі та інші значні території. Тому ці землі відтоді і аж по нинішній день належать до королівського угорського титулу [6, с. 14]".

Юридичною Основою цього т.зв. обґрунтування був історичний факт короткочасного панування в Галицько-Волинській державі представників угорської династії Арпадів і короткочасної приналежності Галицько-Волинського князівства до Угорщини (Корони Св. Стефана). Коли у війні з Польщею, в битві під Завихвостом над Віслою, у 1205 р. загинув галицько-волинський князь Роман Мстиславович, його союзник Андрій II, скориставшись правом опіки над його вдовою і дітьми, тимчасово заволодів державою Романа й назвався її королем. Цей титул згодом використовували в офіційних документах і його наступники [3, с. 14].

Для доказу цього факту було наведено витяги з польських, українських й угорських хронік та літописів, лист угорського короля Андрія II до Папи Інокентія III, лист Папи Григорія III до Андрія II, печатки і документи давніх угорських королів, які містили титули і герби Галича та Володимира та ін.

Для того, щоб довести законність прав Австрії на галицькі землі, автори "Виводу прав королівства..." посілалися на деякі історичні факти, зокрема на договір між угорським королем Робертом і польським Казимиром Великим від 1352 р. (за іншими відомостями - 1350 р.), за яким син угорського короля Людовик визнавався спадкоємцем польської корони (на випадок, якщо його дядько Казимир помре, не залишивши спадкоємця чоловічої статі). Проте Людовик, ставши угорським королем, віддав Галицько-Волинське князівство Казимирові із застереженням, що коли б у Казимира народився син, то згадана територія мала б повернутися до Угорщини зі сплатою ста тисяч угорських золотих. У випадку, якщо той не залишить спадкоємця, польська і руська корони повинні перейти до Людовика. У 1394 р. було підписано двостороннє зречення прав Сигізмунда на користь польської корони, з одного боку, і Пдвіги та Ягайла на користь угорської, з іншого, та приєднано до угорського королівського титулу додаток *rex Oaiiciae ei Bo<iomegia*, який використовували аж до часів Марії Терезії [1],

Отже, внаслідок внутрішньополітичної нестабільності в Речі Посполитій, Галичина у 1772 р. була інкорпорована до складу держави Габсбургів під назвою Королівство Галичини та Лодомерії. Але Галичина не була приєднана до Королівства Угорщини, а трактувалася як частина земель габсбурзького спадку, а отже, безпосередньо підпорядковувалася Відню.

1. Вагізовець К. Згіє/e Оаіісуі :]е) \$іап рггесі мі/орці і "ч>уо&гфпіете " / К Вагізовець. - Ждгяи>в: Ш-мо ОеБеіНпег і Ш>1/, 1917. - 216з.
2. Гошт Ю. Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття ХІУ-ХІІІст. /Ю. Гошко ; Інститут народознавства НАН України. - Львів, 1999. - 336 с.
3. ОпкШШ 8. РаіШІаіу \$2ІасБіу Оаііці ІасЪоФііе] г окаці коіаи у> 1796 юки /8. СгойгкМ // Схаяоріта ргаішпо-Бівіогусте. - 1968. — Т. 20. - 2. 2. - 391 з.
4. Енциклопедія українознавства: у 10 т. Т. 5. / гол. ред. В. Кубійович. — Перевид. в Україні. - Львів: НТШ, 1996. - С. 1605-2000.
3. Кульчицький В. До питання про Галицький становий сейм (1775-1848рр.) / В. Кульчицький // Наукові записки Львівського університету. Серія юридична. - Львів, 1956. - ВЖ. 3. - Т. 38. - С. 65-71.
- б. Кульчицький В. Утворення коронного краю Галичини в складі Австрії / В. Кульчицький // Проблеми правознавства. — К, 1969. — Вип. 13. — С. 14—21.
7. Нагатський І. Історія Української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. — К: Укр. письменник, 1994. — 413 с.